

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

доцільного використання слів залежно від типу і стилю мовлення, попередження й виправлення недоліків у мовленні учнів, виховання мовного чуття, естетичного смаку до краси слова. А також спрямована на формування навички вибирати із власного словникового запасу для висловлення думки ті слова, що найбільше відповідають змісту висловлювання й роблять його влучним та виразним.

Література:

1. Бадер В. І. Удосконалення мовленнєвого розвитку молодших школярів / В. І. Бадер // Педагогіка психологія. – 1998. – №4. – С. 31-36.
2. Національна доктрина розвитку освіти (17 квітня 2002 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Кучерук О. Уміння – передусім. Компетентнісний підхід до формування національно-мовної особистості / О. Кучерук // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2008. – № 10. – С. 18–24.
4. Леонова Н. С. Мовно-комунікативна вправність учнів у вимірі компетентнісно орієнтованого навчання / Н. С. Леонова // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2013. – № 1. – С. 2 – 7.
5. Маркова К. І. Словникова робота на уроках української мови в початкових класах / К. І. Маркова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/school/lessons_summary/initial/6257/
6. Мунтян С. Методичні реалії розвитку діалогічного мовлення учнів // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 6. – С. 2 – 5.
7. Ляшкевич А. Навчання діалогічного мовлення на уроках української мови / А. Ляшкевич // Українська мова і література в школі. – 2002. – № 7. – С. 9–12.
8. Моїсєєва Т. Мовленнєво-комунікативний розвиток школярів на уроках словесності / Т. Моїсєєва, Н. Лисенко // Дивослово. – 2011. – № 5. – С. 2–5.
9. Голобородько Є. П. Усі уроки української мови в 10 класі. Академічний рівень / Є. П. Голобородько, К. Ю. Голобородько, О. А. Павлик, Ю. Ю. Мельничук, І. А. Бондаренко. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 329 [7] с.

Сафіна Н. П.*

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

У статті розкриваються основні форми та методи навчальної роботи на уроках літературного читання, що сприяють розвитку творчих здібностей молодших школярів.

У законі України «Про освіту» зазначено, що метою освіти є всебічний розвиток дитини як особистості, її нахилів, здібностей і талантів. Наша держава проголосила людину найвищою цінністю, тобто стала на шлях втілення гуманістичних ідей у педагогічну теорію і практику. У суспільстві зростаючий динамізм економічних та соціальних процесів вимагає появи нових

* © Сафіна Н. П.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

професій, зміни в змісті вже існуючих, має місце широкий попит на творчість. Тому навчання в сучасній школі повинно забезпечувати раннє виявлення нахилів і здібностей дітей до певної сфери діяльності, розвивати творче, унікальне мислення. Суспільство змінюється досить швидко, тому важко прогнозувати майбутнє. Неможливо передбачити, які знання можуть знадобитися випускникові в його житті. Відтак, основним завданням школи є навчання учня мислити творчо, аналізувати, самостійно здобувати інформацію і переробляти її, адекватно оцінювати результати. Саме в молодшому шкільному віці дитина схильна до творчості. Чим раніше пробуджуються творчі здібності, тим вищого рівня вони досягають. Відтак, завдання вчителя полягає саме в тому, щоб допомогти дитині виявити ці здібності, розвинути їх.

До проблеми розвитку творчих здібностей школярів зверталися видатні вчені-педагоги. Особливої актуальності набувають положення спадщини В. Сухомлинського [2]. Л. Виготський зазначає, що творчість має місце не лише там, де створюється щось нове, а й там, де вноситься своє розуміння, щось відтворюється, змінюється. Отже, якщо людина буде працювати творчо, буде результат. Розвиток творчості людини важливий тому, що людина, яка вміє творчо мислити, у нестандартних ситуаціях завжди знайде вихід [1]. До питань формування творчої особистості звертались також Н. Талізін, В. Андреева, О. Митник, Ю. Гільбух та інші науковці.

Однак проблема розвитку здібностей була й залишається *актуальною*, тому метою статті ми визначили висвітлення особливостей розвитку творчих здібностей молодших школярів на уроках літературного читання.

Зазначимо, насамперед, що творчі здібності дитини дуже яскраво проявляються на уроках літературного читання. Велику кількість творчих вправ можна запропонувати учням на основі тих текстів, які є в підручниках «Літературне читання». Діти дуже люблять працювати над скоромовками, чистомовками, добавлянками. Ці завдання ми виконуємо, вивчаючи тему «Усна народна творчість». У 1 класі пропонуємо учням завдання, пов'язані з логічним мисленням: прочитати деформований текст, скласти загадку, чистомовку, доповнити текст. На основі текстів, які є в підручнику, можна запропонувати велику кількість завдань. А саме:

- словесне малювання одного з розділів підручника;
- передбачення змісту тексту за малюнком або заголовком;
- складання нового закінчення оповідання;
- уведення в текст нової дійової особи;
- добір римованих слів до рядків вірша;
- читання тексту різним чином (піднесено, тихо, пошепки, дощиком, пташиним базаром тощо);
- складання відгуку про прочитане.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

Наш досвід свідчить, що учні особливо полюбляють працювати над завданнями, що мають лише опосередковане відношення до тексту, який вивчається. Це самостійне складання віршів, лічилок. Під час виконання таких завдань часто використовуємо групову роботу. Пропонуємо декілька вправ, які можна пропонувати учням на уроках літературного читання.

Зокрема, це вправа «Якби я був...». Так, дітям пропонуємо прослухати вірш В. Сміта «Якби я був маленький-маленький гном». Кожна дитина має уявити себе маленьким гномом і розповісти про свої пригоди.

Іншими прикладами таких завдань можуть бути такі:

«Кішка та Мишка»

– Яюсь зустрілись кішка та мишка. Мишка швидко сховалася в нірку. Як ти будеш виманювати мишку з нірки?

«Чарівний мішечок»

Кладемо в мішечок декілька предметів. Учень дістає один предмет, складає про нього речення. Дістаємо інший предмет. Повторюємо перше речення і складаємо друге речення вже з назвою другого предмета. Намагаємося, щоб розповідь була послідовною.

«Побажання»

Напишіть побажання друзям за літерами алфавіту або коли всі слова починаються на одну літеру.

Під час вивчення казок дуже цікавим може бути завдання: «Складання «салату» з казок, коли події з різних казок та герої об'єднуються за новим сюжетом.

На уроках літературного читання саме такі вправи спонукають дітей до творчого мислення.

Перед початком роботи над текстом доцільно виконати низку завдань з логічним навантаженням.

1. «Чарівні перетворення» (1 кл), що потребує замінити в слові лише одну літеру, щоб вийшло нове слово: мука-рука-муха-ріка.

2. Гра «Слово у слові» (1 кл), із пропонуванних слів треба вилучити нове слово: ракета, спортсмен, пролісок тощо.

3. Гра «Отримай нові слова»: із букв даного слова склади інші слова. Перемагає той, хто за 1 хв придумав більше слів.

4. Замінити слова з правої колонки словами з лівої:

Почервоніти

пекти раків

Заважати

робити з мухи слона

перебільшувати

ставити палиці в колеса.

Особливого значення на уроках надаємо вправам із розв'язку мовлення. Саме на цих уроках учні проявляють свої творчі здібності. Ось деякі із завдань, які можна запропонувати учням початкових класів:

- склади розповідь за поданим початком;
- закінчи оповідання;
- опиши предмет, використовуючи опорні слова;
- склади розповідь за опорними словами;
- робота з деформованим текстом;
- відредагуйте текст;
- напишіть листа президенту; Діду Морозу;
- як розумієте прислів'я?
- складання колективного твору на задану тему.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

Завдання подібного типу формують у дітей уміння висловлювати свої думки, сприяють розвитку фантазії, дають змогу реалізувати свої думки у творах. Завдяки таким ігровим формам удається залучити пасивних учнів до роботи, надати учням можливість повірити у свої сили.

Добір учителем найбільш ефективних засобів, методів, прийомів є важливим чинником розвитку творчої діяльності учнів. Тому пропонуємо на уроках літературного читання використувати інноваційні методи навчання. Зокрема:

1. Метод «*Мікрофон*» учить дітей швидко висловлювати свою думку, відповідати на запитання.

2. Метод «*Мозковий штурм*» – метод колективного обговорення, що спонукає учнів на виявлення творчості, уваги шляхом висловлення власних думок.

3. Метод «*Письмо в малюнках*». Цей метод пропонує учням намалювати те, про що вони хотіли б розповісти під час роботи над матеріалом або намалювати власні враження від прочитаного.

4. Метод «*Крісло автора*» – учні за бажанням сідають у крісло й розповідають про своє ставлення до героїв оповідання: що їм сподобалось, а що, навпаки, вимагає засудження.

Усі ці методи не дадуть позитивного результату, якщо на уроці не будуть створені необхідні дидактичні умови. Ми вважаємо, що для формування творчих здібностей школярів мають бути створені такі умови:

- повага та довіра вчителя до дітей;
- вільна атмосфера на уроці;
- забезпечення високого рівня пізнавальних інтересів учнів;
- увага вчителя до інтересів кожного учня.

Уроки з елементами гри, змагання, театрального дійства із застосуванням евристичних методів роботи, творчі ситуації допоможуть стимулювати інтерес дітей до пізнання, відкриття нового. Учителеві необхідно дати змогу своїм вихованцям відчувати радість творчості, відкриття, перемоги та навчити захоплюватися успіхами однокласників. Учні можуть поаплодувати винахідникові чи групі дітей, які першими розв'язали складне завдання, або потиснути руку одному чи групі переможців. Відомо, що спільно пережита радість зближує дітей, навіть тих, які раніше конфліктували.

Щоб стати творцем власного життя, навчитися пізнавати навколишній світ, адаптуватися в сучасному світі, необхідно мати творчі здібності. Учитель повинен створити оптимальні умови для творчого розвитку дітей саме в початковій школі. Розвиток творчих здібностей учнів – це копітка робота. У цьому сенсі вчителю початкових класів завжди слід зважати на думку В. Блейка: «Щоб створити малу квітку, потрібен труд поколінь».

Література:

1. Выготский Л. С. Воспитание творчества, эстетического суждения и технических навыков /Л. С. Выготский // Педагогическая психология. – М. : Педагогика, 1991. – 480 с.
2. Сухомлинський В. О. Елементи творчості в діяльності молодших школярів / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. – Т. 1. – К. : Рад. школа, 1977. – С. 273–278.

Фітісова О. Ю.*

**МОВНИЙ ПОРТФОЛІО УЧНЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
ЯК ІНСТРУМЕНТ САМООЦІНЮВАННЯ**

У статті розглянуто альтернативний спосіб оцінювання досягнень учнів засобами мовного портфоліо. Висвітлено основні шляхи впровадження цього інструмента в іншомовну практику. Наведено типову структуру мовного портфоліо та визначено особливості його складання.

У сучасному українському освітньому просторі володіння іноземними мовами набуває особливої актуальності.

У 90-х роках ХХ століття в контексті загального процесу модернізації освіти закономірно постало питання про необхідність трансформації існуючої п'ятибальної шкали оцінок, наслідком чого стало введення 12-бальної системи оцінювання учнівських досягнень. Та, без сумніву, запровадження нової шкали не зняло суперечності між існуючою системою оцінювання, інтелектуальним розвитком учнів та формуванням основних компетенцій. Серед об'єктів оцінювання навчальних досягнень учнів і досі переважають знання та навички, а основними функціями залишаються контрольна, навчальна та діагностично-коригувальна, у той час як деклароване оцінювання досвіду творчої діяльності учнів та досвіду емоційно-ціннісного ставлення до навколишньої дійсності вимагає добору та впровадження нових форм та методів оцінювання для забезпечення стимулювальної, мотиваційної та виховної функцій оцінювання рівня навчальних досягнень учнів. Не претендуючи на остаточне вирішення зазначеної проблеми, пропонуємо розглянути портфоліо як одну з форм оцінювання індивідуальних досягнень учнів.

Мета статті – показати доцільність та ефективність використання мовного портфоліо як інструмента самооцінювання, що надає активну й відповідальну роль самим учням і забезпечує постійний моніторинг їхніх індивідуальних досягнень.

Багато вітчизняних і зарубіжних авторів висвітлили теоретичні засади створення учнівських портфоліо: В. Загвоздкіна, І. Калмикова, М. Остренко, Т. Новикова, Н. Barrett, Е. Book, D. Niguidula, D. Sweet та ін. Дослідженням укладання та використання мовного портфоліо в процесі навчання іноземних мов учнів загальноосвітніх навчальних закладів займалися такі нау-

* © Фітісова О. Ю.